

Koguva üleilmne kokkutulek

22. ja 23. juunil toimub Koguva üleilmne kokkutulek, mis on pühendatud küla 480. juubelele. Koguva ajalugu on pikk teekond aastast 1532 tänapäeva. Just sellest ajast on säilinud vabaduskiri (vt fotot), mille Liivi ordumeister Wolter von Plettenberg andis siinsele talupoegade vanemale Hanskele. Erandlik kujunemine vabakülana ühe suguvõsa ümber on Koguva käekäiku mõjutanud läbi aegade. Tihe ja keeruline läbipõimimine talude vahel aitas kaasa küla elusana püsimisele. Ka mitmetes maailma maa-des leidub veel Hanske kaugeid järeltulijaid.

Kokkutuleku käigus toimuv seminar aitab valgust heita aegade algusesse, sugupuude kujunemisele jne. Pidustuse raames saabub Koguva ka muistse vabaduskirja originaal.

Muhulased, kellel huvi on, saavad seda muuseumis näha **23. juunil**.

Kokkutulekule on oodatud kõik Koguva külaga seotud inimesed.

Osavõtuks **palume registreeruda** külaseltsi kodulehel **kuni 5. juunini** www.koguva.com

Hilja Tüür
Koguva Külaseltsi juhataja

Edu vabariiklikul keemiaviktoriinil

12. aprillil toimus Tartus Miina Härma gümnaasiumis 33. vabariiklik keemiaviktoriin, mis oli pühendatud elemendile nr 33 – arseenile. Muhu põhikooli võistkond (9. klassi õpilased **Agnes Äkke, Herman Annus Oidekivi ja Alari Toomsalu**) saavutas 4. koha. Esikolmiku moodustasid suurte gümnaasiumide õpilasvõistkonnad (Tartu Kivilinna g., Rapla Vesiroosi g. ja Tartu Miina Härma gümnaasium). Põhikoolide võistkondade hulgas oldi parimad. Muhu põhikoolis õpetab keemiat Hilde Kurg.

Saarte Hääle põhjal

Punase Tamme Otsijad

Talvel 2005-2006 tekkis mõte uurida, kus ja kui palju on Eestimaal punaseid tammesid. Vastukaja projektile on olnud elav ja ettevõtmine populaarne, kokku olen saanud viie hooaja peale ca 200 punase tamme teadet. Eesmärk on nüüd kõik Eestimaa punased tammed kaardistada nende asukohtade järgi. Mõttes on kõik meie punased tammed pildistada ja anda parimatest pildidest välja pildiraamat. Pildistama on lubanud praeguse seisuga tulla kolm persooni: viljandlanna Katri Smitt, pärnakas Mark Soosaar ja pealinlane Boga (Vladimir Bogatkin). Et ettevõtmine tuleks odavam ja raamatu piltide kvaliteet parem, siis võiks pildistajaid olla rohkem. Teen kaks üleskutset:

1) Andke palun teateid meie punastest tammedest ka Muhu saarelt. Vajalik on eelkõige iga punase tamme asukohta täpne kirjeldus, et potentsiaalne pildistaja selle selgituse järgi looduses tamme üles leiaks.

2) Ja tulge palun appi meie punaseid tammesid pildistama. Kel huvi ja aega Eesti punaseid tammesid otsida ja pildistada, see võiks endast märku anda.

Lisaks meie punaste tammede pildidele võiks raamatusse kuuluda veel populaarsete kuttude, kust ja kuidas punased tammed meie maale tulnud on, kus on nende päris kodumaa ja muud põnevaid selle võõrpuuliigi kohta. Võõrtammedest tunnebki punane tamm end meil kõige paremini.

Teateid punastest tammedest ja soovist tulla neid pildistama võib anda märku

marek53@hotmail.ee või telefon: 3220662

Marek Vahula, vabakutseline

Lõppes viies Muhu murdevõistlus

I koht: “Mõtetega Muhus”, autor Milvi Nelis Rootsivere Postilt. (*Loe lk 5.*)

II koht: “Meenutused Liiva külast 1960-ndatel”, autor Margareta Kolk Liiva Uuselult.

III koht: “Luasu Lapsed”, Maret Hook Paenase Saarelt.

III koht: “Meie majad”, Helve Saartok Tamse Allikalt.

Kirjandusmuuseumi eripremia: “Tõestestündin juhtumised Võlla külas....”, Maimu Arumäe Võlla Saadult.

Vabaõhumuuseumi eripremia: “Muo koduke oo armsake...”, Juta Vaher Leeskopa Jaagult.

Muinsuskaite eripremia:

“Sõuke inventariseerimisprojekti seletuskirja muodi asi”, Elo Pajuniit Liiva Vagalalt.

Parima tõlketöö preemia: “Vares ja rebane Lõetsa nõmmes”, Heino Rääim Lõetsa Pangalt.

Laulu-sisse-panemise eripremia: “Riet, oh Riet”, Peeter Dudnik Lõetsa Matsilt.

Tänuõnad

MTÜ Muhu Kess ütleb üks suur aitüma kõikidele, kis aitasid ja toetasid meid sellevoastase murdevõistluse korraldamise juures. Nee ollid:

Nuudi Inna, Kaigu-Tähvena Juta ja Andreas Kalkun indamise

komisjonist

Muhu Vallavalitsus ja volikogu kultuurikomisjon

Muinsuskaitseamet

Kirjandusmuuseum

Vabaõhumuuseum

Muhu Muuseum

Kalakahvik ning laulu sisse pantud noorikud Kaie ja Riet

Liiva Raamatukogu ja Erika

Hellamaa külakeskus ja Tõnisse

Tiina

Mai Meriste

Linnusse Uieniidi Anu

Põitse Uiekopli Jaana

Erakkond

Kirjanduse sihtkapital

Kõik meite tublid kirjutajad

Maikuu üritused Muhu Muuseumis

Suvi on ukse ees ja muuseumil on hea meel teada anda, et alates 15. maist kuni 15. septembrini oleme avatud iga päev kella 9.00 kuni 18.00.

Suvehooaja avaüritus toimub aga **19. mail**, kui tähistame rahvusvahelist Muuseumiööd. Tänavune teema on “Öös on kino” ja **tasuta üritus algab kell 18.00** ikka Koguva Toomal. Avalöögi annab Külasema Seltsing oma taidlejatega. Näitamiseks paneme Tooma keldrisse välja Muhu Noortekeskuse filmid, Välja kontoris dokumen-

taalsaadet Muhu rahvalaulikutest - Loomise laul 1 ja 2 ning lastele oleme toonud vaatamiseks Eesti I nukufilmi “Peetrikese unenägu”, mida näidatakse koolimajas. Kõik filmid mängivad korraga ja kui läbi saavad, paneme aga uuesti mängima. Hilisematel tulijatel pole karta, et millestki ilma jääb. Veel on plaanis paar üllatust, aga neid näeb siis, kui kohale tulla.

Kui sellest väheks jääb, on juba **22. mail kell 11** plaanis järgmine sündmus. Nimelt on siis oodatud

Hellamaa Külakeskusesse kõik Muhu pensionärid. Oleme välja otsinud vanad Muhu laulud ja plaan on neid ühiselt laulma hakata. Kui häääl ära väsis, saab kuulata põnevaid majapidamisnippe ja ka siia üritusele on üks väike üllatus plaanis.

Kohtumiseni muuseumis, kuhu sissepääs on muhulastele jätkuvalt aastaringelt tasuta.

Liia Ots
Muhu Muuseumi
ürituste korraldaja

Generatsioonivahetus Koguva Kunstitalis

Muhumaa on kunstnike alati magnetina tõmmanud. 19. sajandil käisid siin maalimas ja inspiratsiooni ammutamas eestluse ärkamisaegsed kunstnikud. Raske öelda, mis neid siin kõige enam inspireeris – loodus, inimesed või muhulaste loodud keskkond – nii erksavärvilised rahvarõivad kui ka majad, külad, mööbliesemed ning kõikmõeldavad tööriistad. Ilmselt on kõik need elemendid koos teinud Muhust kunstnikele armsa paiga.

1960. aastatel asusid paljud kunstnikud korrastama tühjaksjäänud talusid ning neid endile suvekodudeks kohendama. Paljud neist on tänase päevani truid Muhu elanikud. Ka on Muhumaal sündinud kunstnikke. Tühjaksjäänud Tamse koolimajast on aegade jooksul kujunenud Eesti Kunstiakadeemia baas, tänu millele tuleb – eriti suviti – Muhumaale palju kunstiüliõpilasi ja noori kunstnikke. Nõukogude ajal oli kunstnikele kõige tähtsam osaleda Tallinna suurtel ülevaatenäitustel ja Muhu oli seega vaid koht, kus koguti ideid ja inspiratsiooni ning energiat. Vabas Eestis valitseb ka kunstimaailmas turumajandus. See seab kunstnikud igapäevaselt ehk ebakindlamsse olukorda kui varem, samas soosib see ettevõtlust, innustab kunsti inimeste sekka viima. Ja just see on kunsti tegelik olemus – on ju kunst ennekõike side inimeste vahel. Aastal 1991 korraldas Matti Varik Liiva koolis kunstinäituse, kus esinesid mitmed Muhumaaga seotud kunstnikud. Pärast seda on Muhus selliseid ühishäitusi korraldatud pea igal aastal. Aastal 2001 sai Koguva külas Pärdi talus alguse uus omalaadne kunstinäituste traditsioon.

Talu ostis soomlastest pere, fotograafina tegutsenud Pirkko Silvennoinen ja arhitekt Jaakko Salonen. Nemad on suhtunud Muhu kunstitarditsiooni suure austusega, aidanud kaasa selle taastamisele ning säilitamisele. Nii ongi talu kõrvalhoonesse rajatud kunstigalerii – Koguva Kunstitali, mis on sellele kuulsale küllale veelgi tuntust toonud. Kunstitali ja Muhu elanike ühtsust sümboliseeris esimene ühishäitus aastal 2001. Näitusel osalesid nii Soome kui ka Eesti fotograafid, kes olid pildistanud Muhu inimesi, Koguva küla elanikke.

(J. Kangilaski kõnest Muhu kunstnike ühishäituse avamisel)

Kunstitali perenaisena oli mu eesmärgiks restaureerida ja võtta kasutusele vana Pärdi laut; lambaid seal enam pidada ei saanud. Lauda karjahoovi osa anti naabrile.

Tahtsin restaureerida halvas seisukorras oleva Pärdi lauda mingiks mõistlikuks kasutuseks, vaatamata raskustele. Olin kogu oma täiskasvanuea olnud visuaal-

kunstidest huvitatud. Soovisin anda lisaks aktiivselt tegutsevale Muhu muuseumile Koguva turismikülale veel ühe huviväärsuse. Soovisin näidata muhulaste ja suvemuhulaste uuemat kunstiloomingut ja tuua kaugemalt kunstnike muhulaste ja saaremaalaste rõõmuks. Suvegalerii lahtiolekuajad järgisid muuseumi omi, et galerii tegevus külaelanikke ei häiriks. Seda väikest kultuuri-tegevust rahastasin suvegalerii juurde kuuluva kohviku ning kunsti- ja muhu käsitöössete müügi tuludest ilma avaliku sektori toetuseta.

Möödunud kümne aasta jooksul on Koguva Kunstitalis peetud järgmised 25 suvenäitust:

Koguva asukate portreenäitus / Eesti ja Soome portreefotograafide koostöö, Me olime siin / Soome noorte kunstnike ühishäitus, Piimapukid – kaduvad maastikud / Annika Haas ja Vahur Puik, Eesti Postkastid / Andres Tarto, Marita armastab õunu / Marita Rootsist, Muhu tikand / Leida Kirst, Muhu ukSED / Tallinna Kunstiakadeemia noored, Primavera Itaalia / Maunu Mecklin, Suveks Muhusse ja Muhust suvesse / Kadri Kangilaski ja Toomas Tõnissoo, Ilutsiooni / Marja-Liisa Mäki-Penttilä, Värvivid, jazz, vein ja armastus / Piret Rohusaar, Mehed läksid merele / Kaido Haagen, Kahtlased pinnad / Kaupo Kikkas, Triloog / Aime Kuulbusch, Tiiu Kirsipuu ja Marja-Liisa Mäki-Penttilä, Päevinäinud peeglid / Andres Tarto, August / Laura Kömper, Siit ja Seal / Anna Merilo, Duologues / Andres Hjuler, Taani, Eesti tuletornid ja kalad / Kaido Haagen, Vana õlipuu / Piret Rohusaar ja Muhu kunstnike

ühishäitused I – IV, kus osalesid nii Muhu kunstnikud kui suvemuhulased, kelle hulgas on üsnagi tuntud kunstnikke: Mai Einer, Anu Hint, Aime Jürjo, Kadri Kangilaski, Viivi-Ann Keerdo, Kaia Kiik, Jakob Kipper, Anne Korv, Aime Kuulbusch, Andreas Lillepuu, Kirsten Einer Lillepuu, Laine Linnas, Lylian Meister, Riste Mesipuu, Ants Mölder, Arseni Mölder, Margret Tafel, Enn Tegova, Viive Tolli, Hilja Tüür, Reiu Tüür, Kattri Taklaja, Toomas Tõnissoo, Katrin Vaher, Sulev Vahtra, Kerttu Varik, Matti Varik, Urmas Viik, Raili Vinn ja Vello Vinn.

Eriti tänulik olen kõigile eelpool mainitud kunstnikele, kes on oma loominguga elavdanud Muhu suvesid ja kasvatanud mu usku Eesti helgesse tulevikku! Kunstnikud on julged teenäitajad rahvusliku identiteedi loomisel. Samuti olen tänulik viimastel aastatel tihenunud hea koostöö eest Muhu Muuseumi ja Muhu ettevõtjatega. Minu süda tuksub ka Koguva küla vanakestele ja olen väikest viisi nende elu kergendanud, hankides neile väliskasutuseks sobivaid suurte ratas-tega rollaatoreid. Aktiivses eas koguvalaste suviste sissetulekute parandamiseks lasin sisse seada ühise kodumajutuse veebilehe, millega ühinesin koos teise taluga (www.saaremaa.ee/koguva).

Pärdi talu ja Koguva Kunstitali restaureerimisel olen püüdnud järgida Muinsuskaitseameti juhiseid, et küla säilitaks tehnilistest uuendustest hoolimata oma vana ilme. Mulle tulid pisarad silma, kui Pärdi kadunud perenaise Riina Schmuuli sugulased Tupenurme külast käisid talu vaatamas ja ütlesid, et on õnnelikud Pärdi praegust head seisukorda nähes. Need korrastustööd kestavad veel edasi.

Aitäh kõigile galerii töötajatele ja abilistele, kes on oma parima galerii heaks andnud ka keerulistes olukordades!

Alates 2012. aasta suvest on Koguva Kunstitali tegevus uutes, nooremates kätes. Soovin neile Muhu ettevõtjatele Eveli Jürisso-nile ja Helen Pihlile edu ja head koostööd Koguva küla elanike, Muhu kunstnike, Muhu Muuseumi, Muhu ettevõtjate ja Muhu vallaga.

Colomarsis 26.4.2012
Pirkko Silvennoinen

Mõtetega Muhus

Ma tahaksi Muhu nänn olla, aga üks võeras poiss võttis mind naiseks ää ja nüid ma ela Soaremoal.

Agaga Muhus ma ole sündin ja kasun ja kuus oastad Piiri all kuolis koa koin. Me elasime koos mamma, papa ja tädiga. Isa olli sõnna koduväiks tuln.

Meite õues olli üksainus suur maja. Ühes otsas elasime me ise ja teises otsas olli rihalne. See värk olli seal pisut poolele jään, esikamber olli muldpõrandaga. Kao olli kua tegemata jään. Vett vääti kõrenate ja roandatega üle tee noabrite juurest. Nee noabrid ollid meitest targemad ja jookamad koa. Nende õues pitka vaia otsas väntis virel ja toas lae all olli elektrilamp, nii valge! Me köisime seal vahest ülal istumas ja raadiod kuulmas. Saunas köisime seal iga poari nädali takka. Sauna esimest ruumi üüti saunavaaks. Seal olli toober külma veega. Vaas võeti riided ült ää ja mindi sauna pesema. Pead pesti tuhaleelsega, pesuseepi keedet i gas peres.

Mo eest olli Postil koa ea elada. Meil olli üks suur tuba. Nurkas olli paekivist ja kirisega ahi. Ahjus küpsetati leiba ja kirisel lõikid. Ahu ees koldes ollid ahuroep ja levalasn. Seal kõrval sai kolm korda päävas piisi all tuld tehtud, et maja soem oleks. Söömalaud olli ühna akna all. Ühes toanurkas olli mamma ja papa ase. Asemel olli roosit tekk peal. Palagad ollid linased, padjakotid sitsist, aga aluskott takune.

Mamma olli vahest päeva kua asemel, sest tas ole terve. Pale olli taal koa kole kurdus. Ja jalgade peal olli salakoi ja seared ollid elupäävad nartsudega kinni narbitud. Mamma olli veel ingevaevas. Vahel akkas pikali olles kangeste kõhima ja es soa änam innata. Siis anti taale rohtu ja sooja sibulapiima. Ööseti ta's soa magada, siis istus ta patjade naal ja kodus käsikaudu vardud. Ominguti laskis mool sahklist silmaloasid tuua, et üks silm olli maha jään. Ta oskas nii paljusid asju - sokka toputa, rätiku eart veereta ja kolmest riideribast paela naritseda. Seda võis leidikurdiks kasuta. Siis olli taal peosuurune pulk, millele olli auk sisse puuritud. Lõng pandi sellest august läbi ja keriti kerase vitsuma. Nõnna soadi peenemad linust lõnga. Ta oskas siilikuaiale kudrussid ja piiprille õmmelda. Kui teris param olli, siis sikedas ta mõne pätimustri papri peale koa. Neid oidis ta suure alli karva kuvääri sites.

Papa tõi Vahtrast paooks, aas nee lõhki ja põimis mustris istmepõhju. Papa köis külas sigu tapmas ja põrsud munnitamas. Papa õpetas muole numbraid koa:

*Üks põle ühtid,
kaks silma kassi peas,
kolm jalga oki all,
neli jalga lehma kupes,
viis sõrme mehe peas,
kuus naela obuse raudas,
seitse tähte taevasõdelas,
kaheksa jalga ämblikul,
üheksa auku inimese ümber,
kümme käsku pühas kirjas.*

Papal olli abe ees. Ta oskas vene kielt ja tõmbas piipu. Tubakat kasvatas ise. Tubakalehti laua pial peeniks lõigates ta aas vahel laulunuru koa. Moole oo üks juipp meele jään:

*Kui oli jõudnud lauba õhtu,
tüdruk pesi pead ja kõhtu.
Peegle ees ta enmast vaalis,
juussed easte sileks silis.
Siis tõi särgi kirstunurgast,
mis olli puhtaks pestud virgast.
Selle ta aas oma selga,
sukad jättis põisil jalga...*

Külaperedest ollid koa salmid:
*Kearu eit tegi liksis koogid
nagu rammofoni noodid,
et võiks peale panna nad
ja koogilugu mängida.*

Nüüd tulli meele, et meitel ollid kappis vaalirull ja vaalikurikas. Sütega riikraud ikka koa, muidu oleksid riided käckrus oln. Mo mäletamine oo vilest, et noorespõlves olli kiireaukus ühtejooni kange valu.

Meite jaoks isa ja emaga olli ahutagune kamber. Seal läks üks sein sojaks. Selle seina jaare pandi ka levalõime, kui leiba tehti. Tädi magas sui nurgapeal kambris. Seal es ole ahju ja talveks ta tulli vahe-tuppa. Suurest tuast viis üks otse rihala. Selle ukse käekatis olli tüütis - korruga pidi muljuma ja lükkama. Isa olli meitele kemmergu koa tein, aga talve ma tohtisi rihalas kõia.

Sel aal peeti külas nii villa-, sulekui linatallid. Linatallu võeti mind koa seltsi. Linad ollid kuivatatud. Neid lõugutati, ropsiti, soeti ja siis seoti linapeod ühte punti. Ma tahtsi omale koa ropsemõeka, aga papa imestas: „Kulla laps! Oo sool aga vagad soovid! Ise pisike kut pudelitopp, mis sa mõegaga

teed?“

Kui ma suuremaks kasusi, siis ma katkusi sigadele tuhli vagude vahelt seatelgi ja lipuvarsi, aitasi elupeal eina murde mutsida ja tädil turblud rihala patsida ja loomi toimetama.

Toitudest meeldisid muole tuhli-sonk, killatuhlid, levaroni, kahverjoan ja podi. Pühadeks tehti saialeiba ja keedeti koapsu ja lõike lõhkusid. Me võtsime mammaga keskomingu pireke põlast koa. Omigu es tohi söömata õue minna - kukulind petab ää. Kui muud põle oln, näkitseti pisike levapõre ää.

Kevade me köisime nelipühiks Koguva arbust meisid tuomas. Seal kasusid kukulinnu pätid (neid es tohi noppi), käekaatsed, naller-naadid ja piiberlehed. Nendel olli kena ais! Kuskil tagapool pidid kõrkjad ja undijummikad koa olema.

Sui ma pidi loomakarjas olema. Ühekorra peases vassikas rihalast kogemata välja ja joosi põllale. Ma järele. Muol ollid küll ühna vired jalad, aga vassikas panni ikka jalgadele jooni juure ja es jää enne seisma kut Igaküla aa jeares. Seal sai tädi taale päitsed pähä ja viis selle langepalge koju tagasi. Siis ma nägi ussi koa - rästik, sest vink olli selja pial. Põllupeenra pial kasus üks ussimaripuu. Neid marju es tohi süia. Me söime küll toominga ja pihelga marju koa, aga nee tegid keele kipeks. Kibuski marjad ollid siis ead, kui külm neid vähe näpistan olli. Ansu-Jaani Manni andis meitele üksvahe topsitääve poolgud, aga me's oska nendega midagid pihta akada, nee läksid vett vädama.

Loomadest ollid meitel viel mõned lambad, üks munk lehm ja pikkade nurrakarvadega nastlik kass. Valge obu olli koa, aga see jähi poukslaadi ja suri ää. Kanad jälle liibitsesid tubakapeenrad laiali ja nee tapeti ää.

Sügis olli igav aeg. Siis pojotati ube ja hernid ja lüditid pähkid. Kui talveks silku sai, siis pidi nee ää kiduma. Kevade olli kidumine lõbusam, sest siis sai särjepumbiga pauku tiha. Linnud aasid vahest inge täis - kaakad karjusid mere jaares, rookad kisendasid Piiri metsas, rootsused sõid marjad ää ja peastlased sitastasi repi täis. Kui tulli esimene jää, siis poisid tegid härjanahka. Vahest kukkusid vee sisse koa, siis ollid varbad sinise-punase putelised, sest sokid akkasid peale.

Talve köisime kõlgutamas ja liugu laskmas. Liuraudu es ole kellegil. Sula ilmaga tegime lumememme ja käkitasime. Tuppa tulles ollid küüt-sakad ühna küntis.

Muo isa köis sõjas. Ema pidi siis meeste tööd ää tegema - köis küütis, ruusitas teed ja aitas siga tappa. Heinategu olli sammuti ta mure, aga ta olli tugev ja es pane seda paljuks. Papa kiitis: „Miili õöritab ikka kena laia koare, aga Niidi nänn sopsib vikatiga varvaste ees, justkut materdaks ussi!“ Ema putkestas suured angutääved einu elupeale koa. Eina kippus ikka vähä olema, siis söödeti rukisassid ja kaerakõlkad loomade kätte. Pahnna sihes ma's taha pupperda, sest seal lodisid mustad putlikud. Heinaaegu ma sai vahest liipstükipõesa varjus vabalt käia väntida, nõnna et vesi lendis käiamollist moole vastu vahtimist.

See kõik olli nii kena!

Agaga nüid tuleb inge sisse kange kahuvalu, kui ma mõtle, et seda kielt ma'p soa tõstamändiga mitte kellegile päranda. Aga üks pisike lohus muol siiskid oo. Muo kõige noorem lapselaps oo emakeelepäeval sündin. Mine tea?!

/Lõpp/

Milvi Nelis

Arvamus: Kui ma selle jutu soaksi ise reakida, soaksid inimesed sellest aru küll. Aga lugeda nad seda ei viisi - peavad nii kangeste suud veanma. Eks sa katsu ütelda:

„Ma'ssua üle roata'a, sest mool olli teeloas piuos.“

Nõnna!

Oleks ma sel aal tädile reakin, et ma taha söuksi asju kirja panna ja teisteles soata, oleks ta üteln: „Ää aag poslori suust välja!“

Tädi teadis lorilaule, aga ta pimevaim es õpeta neid moole.

Agaga mõne ma tea ometi:

*Pidin mina piuksu peeretama,
juhtus jurakas tulema.
Tuli tagant suuri tortsu,
liugles litakas järele.*

Või raskem juhust:

*Teises toas olli tongripinu,
kõigil olli kange joomajänu.
Mari tõi petipiima kipu,
pett olli simajas ja apu.
Kui soldat petipiima jõi,
see persel ealed peale löi...
siis soldat sirkas, sinel olli sorgus,
peenike taal püksi nõrgus.
Uijee!!*

Vanu pilta Muhust

Seekordne pilt on taas Rein Saksakulmu kogust. Pildil oleva koha peaks küll iga muhulane ära tundma. Foto pärineb 1920. aastatest.

Museum osaleb ka 4.mail algavatel digitalgutel, kus on vaja tuvastada piltidel kujutatud kohti ja inimesi. Endel Viidingu 1984. aastal Lõetsa, Vahttraste, Raugi ja võib-olla ka mujal tehtud pildid on kättesaadavad/nähtavad alates 4. maist Facebookis

facebook.com/digitalgud

Oleks hea teada, kelle õue peal need pildid on tehtud.

Eda Maripuu

7 töösuhete alast nõuannet

1) Kirjutasin tööandja survel lahkumisavalduse, olen töötaja aga miks ma ei saa Töötukassalt toetust?

Töötukassast toetuse saamise eelduseks on sunnitud, mitte vabatahtlik töötus. Sunnitud töötus tekib tööandja algatusel, olgu selleks siis töö ümberkorraldamisest või töö lõppemisest tingitud koondamine, ettevõtte pankrot või töölepingu erakorraline ülesütlemine mõnel muul põhjusel. Silmas tuleb pidada seda, et kui töötaja lahkuib pahandusega, näiteks usalduse kaotuse või varguse tõttu, siis ei ole Töötukassast midagi loota.

2) Pärast euro tulekut makstakse vähem palka, kas nii võib?

Euro käibele tulek ei muuda töölepingut ega saa olla ettekäändeks töölepingu (töö tasustamise aluste) muutmiseks. Töölepingus kokku lepitud kroonipalka tuleb edasi maksta, ainult valuuta on vahepeal muutunud - nüüd makstakse seda eurodes. Veelgi enam - seni, kuni kroonipalk on eurodesse ümber arvestatud kursiga 15,6466, ei ole vaja isegi töölepingut muuta ega sinna europalka sisse kirjutada. Juhul, kui eurole üleminekuga on tehtud ümberarvestamise tagajärjel ümardamisi, peaks selle kohta tehtama töölepingu muudatus, mida saab loomulikult teha ainult poolte kokkuleppel.

3) Firma omanikud ja nimi muutus, kas minuga sõlmitakse nüüd uus tööleping?

Vastavalt Töölepingu seadusele

omanike vahetus, ettevõtte üleminek või jagunemine ei muuda kehtivat töölepingut. Uus omanik võtab kehtivad lepingud muutmata kujul üle. Uuel omanikul võib küll olla soov teha ümberkorraldusi, kuid midagi ei muutu enne, kui töötaja millelegi alla kirjutab (nõustub). Ka siis, kui töötaja on olude sunnil valmis kehvemate töötingimustega uue omaniku juures, tuleks nõuda olemasoleva lepingu muudatust, mitte nõustuda uue lepingu sõlmimisega, sest võimaliku koondamise korral tulevikus sõltub Töötukassast saadava koondamishüvitise suurus tööstaapist tööandja juures. Uue töölepingu sõlmimise korral hakkab tööstaap nullist lugema ja vana lepingu alusel varem töötatud aastaid koondamishüvitise määramise juures ei arvestata.

4) Kas puhkusetasu makstakse ette?

See on tõesti tööandja poolne seadusejärgne õigus. Puhkus, mille pikkus on üldjuhul 28 kalendripäeva, antakse jooksva kalendriaasta eest. Kui seda ei anta just aasta viimasel kuul, siis paratamatult osa puhkusest on töötaja saanud avansina ette. Töölt ära minnes tuleb aga võlg tagastada, ehk siis ettepuhatud osa tööandjale tagasi maksta.

Toome näiteks, et töötaja puhkas maikuu 28 päeva ja soovib 30. juunil töölt ära minna. Sellisel juhul peab tööandja töötaja lõpparvest II poolaasta ettepuhatud 14 päeva tasu kinni.

Et asi võrdne oleks, on tööandjal samamoodi kohustus lahkuvale

töötajale hüvitada väljateenitud, kuid veel kasutamata puhkus.

5) Firma kolib tehase linnast välja, kas pean seal tööl hakkama käima?

Siinkohal aitab töölepingu lugemine, kus peab olema kirjas töö tegemise koht. Tavaliselt on see määratletud kohaliku omavalitsuse täpsusega ja kui uus asukoht jääb samasse piirkonda, siis tuleb töötajal töölepingut täita. Praktikas on vaidluste korral siiski arvestatud, kas asukohavahetus põhjustab töötajale ebaoproportsionaalselt liiga suuri logistilisi ebamugavusi. Näiteks võib tuua olukorra, kus tööpäev teises linna servas algab varem, kui avatakse lasteaed, kuhu töötaja peab oma lapse viima.

Teisalt on siiralt kahju tööandjast, kes kirjutab töölepingusse töö tegemise koha sisse aadressi täpsusega ja otsustab siis kõrvaltänavas kolida.

6) Ületundide eest soovin saada lisatasu, sellel eest antakse hoopis puhkepäevi, kas nii võib?

Tegelikult käitub tööandja igati seaduskuulekalt. Meie töölepingu seadus on oma mõttelt Eesti tänasest elatusasemest natukene ees. Nimelt eeldab seadus Euroliidu heaoluühiskonna vaimus, et inimese vaba aeg on rahast tähtsam ja seetõttu on tööandjal kohustus ületunnid eelkõige vaba ajaga hüvitada. Kui see võimalik ei ole ja töötaja nõustub, siis võib ületunnid 1,5-kordselt hüvitada. Paraku on meie elatusase veel selline, et

enamasti vajame raha rohkem kui vaba aega.

7) Töötasin 2 kuud, kirjalikku töölepingut ei ole, raha ei ole seni saanud, mida teha?

Kuni kaheksa nädalase töösuhetega ei ole kirjalik tööleping nõutav, samas kirjaliku lepingu korral on lihtsam töösuhet tõendada ning see annab kindlustunde kokkulepitud tasu ja töötingimuste suhtes. Juhul, kui kahest nädalast pikema töötamise korral puudub kirjalik tööleping, ei tee selle vorminõude rikkumine töölepingut olematuks. Kui tööandja hakkab töösuhet eitama, võib töötaja pöörduda töövaidluskomisjoni, kuid enne peab ta koguma ja esitama tõendeid oma töötamise kohta tööandja juures. Selleks võivad olla tunnistajate ütlused, meilivahetus tööandja meiliaadressilt, töökäsu, sõidulehed, tööajagraafikud jne. Kui töösuhe on tõestatud, tekib töötasu maksmise küsimus, sest ka see võib vajada tõestamist. Samas tuleb siin jällegi appi Töölepingu seadus, mis määrab, et töötasu tõendamata jätmise korral arvestatakse töötasu summa, mis harilikult selle töö eest selles piirkonnas makstakse.

Soovime kõigile „võit-võit“ lahendusi töösuhetes.

Kokkuvõtte on koostatud nõuandekeskuses www.vastused.ee 250 tööõiguse küsimuse-vastuse alusel.

Vt ka www.metiabi.ee

Merike Mikhelson

Tiit Kruusalu

Personaliteenused, tööõigusabi